

Wobnowjenje čłowjeka a towaršnosće

Wobnowće so w swoim duchu a w swojej mysli a woblečće so noweho čłowjeka, kotryž je po Bohu stworjeny we wěrnej prawdosći a swjatosći.

List na Efeziskich 4,23–24

Lětsa spomina so na 200. narodniny Karla Marxa. 5. meje 1818 bě so wón w Trieru narodził. Či, kiž su dyrbjeli w NDRskim času jeho wučby z hłowy wuknyć, mějachu při spominanju na wulkeho myslerja wšelake začuća. Marx měješe wulke zaslužby, hdyž džěše wo wotkryće bédneho položnja proletariata w 19. lěstotku. Šamale wuklukowanje džělačerjow w fabrikach wjedžeše k njesměrnemu bohatstwu wulkich kapitalistow, z čimž so Marx a jeho towaršojo wotnamakač nochcychu. Propagowachu socialistisku rewoluciju, kotraž měješe wjesć k diktaturje proletariata, z kotrejež měł potom nastać komunizm. Potom buďže nowy čłowjek žiwy w dospołnej swobodze, bjez potłóčowanja přez stat, cyrkej abo mandželstwo. Njesměrne bohatstwo měješe so wšitkim w jenamej měrje dóstać. To bě socialistiska utopija wo komunizmje a wo nowym čłowjeku.

W praksy njejsu socialistiske rewolucije dale přišli hač k diktaturje proletariata. Nimale kóždy socialistiski kraj je skónčil w namocy a w potłóčowanju. Wědomostnicy spytachu zličić čłowjeske wopory w tych krajach, kiž su so wuznawali k marxistiskemu socializmje. Přińdžechu na njepředstajomnu ličbu 100 milionow ludźi, kotřiž běchu swoje žiwjenje wšelakich socialistiskich eksperimentow dla přisadźili. Hrózbný to rezul-

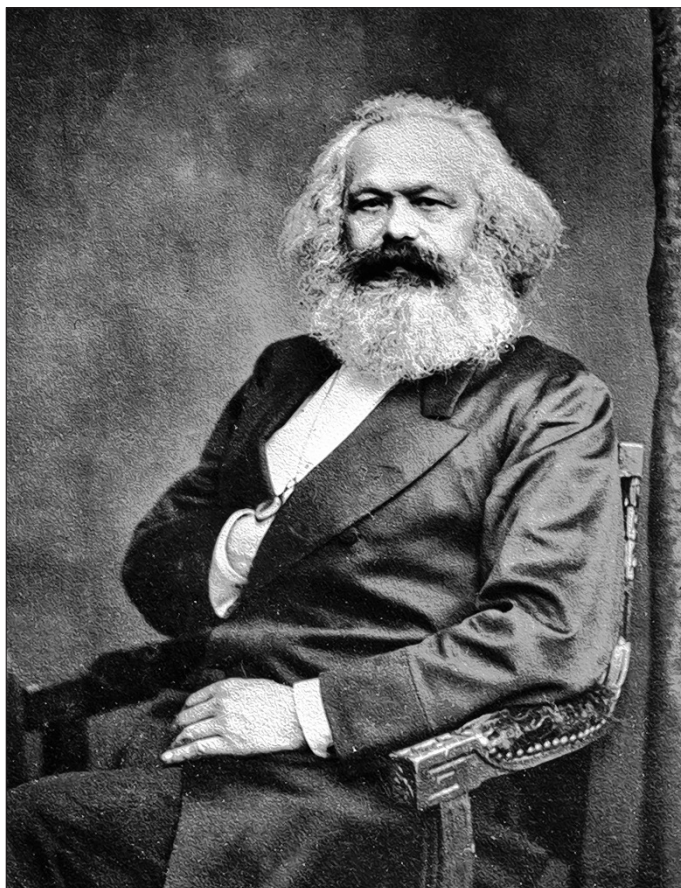
tat wědomostneho socializma. Zakitowarjo Marxa praja, zo wón njeje wina na tym a zo su jeho naslědnicy socialistisku wučbu wopak nałożowali. Fakt pak je, zo je wón sam hižo wučil diktaturu proletariata jako přechod do komunizma a z tym wšitkim socialistiskim diktatoram dobre swědomje dał.

Marxowa kritika kapitalistiskeje towaršnosće je powšitkownje připóznata a jeho són wo socializmje a komunizmje je tež džensa hišće mnohim jara sympatiski. W čim leži zakładny zmylk tutech Marxowych mysłow? Marx njeličeše z hrěchom, kotryž sedži cyle hłuboko we wutrobje

wšitkich ludźi a kotremuž njemóže so nihtó wuhibnyć. Njemóžeš jón wotstronić přez polěpšenje towaršnostnych poměrów abo z ideologiskim překublanjom. Wón so pokazuje tež pod najlěpšimi towaršnostnymi poměrami. Kak pak móže so hrěch we wutrobje čłowjeka wotstronić?

Křesćanstwo wučí přewinjenje zleho přez Chrystusowy křiž, přez wodawanje hrěchow, přez nutřkowne wobnowjenje. „Wobnowće so w swoim duchu a w swojej mysli“, pisaše japoštoł Pawoł křesćanam w Efezusu, z tym jasnje prajo, zo započina so wobnowjenje w čłowjeku, w jeho duchu a w jeho mysli. Pawoł njesadži na změnje nje towaršnostneho porjada abo na lěpšu ekonomiju. Nowy čłowjek njenastanje přez wosebite napinanje abo přez někajki mentalny trening. Trěbne je jenož spóznać swójskeje winy, wobzarowanje tuteje a słuchanje na ewangelij. Wone mjenujcy praji, zo su hrěchi wodate a zo to stare hižo njeplaći. Wone lije wěru, lubosć a nadźiju do duše a do ducha čłowjeka. Jenož přez Bože słowo, jenož přez Božu hnadu móže so čłowjestwo wobnowić.

Wobnowjeny čłowjek móže na nowe wašnje w towaršnosći skutkować. Hišće za žiwe dny Karla Marxa wuwi so w katolskej kaž tež ewangelskej cyrkwi nowe socialne hibanje. Džěše wo wjetše abo mjenje reformy towaršnosće do směra sprawnosće a socialneho wurunanja. Tež mnozy druzy zwonka cyrkwe na tutym polu skutkowachu. Hrózbné scěwki Manchesteroweho kapitalizma su pola nas džensa džakowano tutym prócowanjam přewinjene. Jadro křesćanskeho wobnowjenja wšak wostanje dale wobnowjenje ducha a mysle čłowjeka přez Bože słowo. **Jan Malink**



Němski filozof Karl Marx, kotrehož 200. narodniny so lětsa wopominaja

Foto: Wikipedia

Stawizna wo dobrym pastyrju

Lube džěci, njedawno je so mi něšto stało. Běchmy z našej swójbu na wulkim swjedženju na wsy. Tam běchu budki, w kotrychž su wiko-warjo najwšelakoriše wěcy předawali: hornicy, drasty, rostliny abo kołbasy. Najlěpje je so mi městno lubito, hdžež je wjele hrajkow, třikoleskow a rolerow było. Z tajkim małym awtom sym cytu chwilkku tam a sem smaliła. Poněčim je so mi chcyło něšto pić a sym za maminku a nanom pytała. Ale wšojedne hdže sym pytała, nihdže njejsym ani nana ani maminku ze swojej sotřičku wjace namakała. Běch cyle zrudna, dokelž sym so bojała, zo nikoho wjace njenamakam.

Naraz staj mje mužej na ruku wzałoj. Běch tak rozpjeršena, zo ani wjace nje-wěm, što staj so mje prašaloj. Ručež sedzjach na ruce teho jedneho muža, přisnali hižo mój nank a mje wotewza. Móžeće sej zawěsće předstajić, zo sym chětro wolóžena byla, jako sym swojeju staršeju zaso widžala (a swoju sotru wězo tež). Mi so zda, zo staj so tež maminka a nank tak jara wjeseliłoj kaž ja.

Wječor je maminka potom z mojeje džěcace-je biblije čitała wo mužu, kiž je raz stadło wowcow na wulkej łuce past. Při hrajkanju pak so małe jehnjo zabłudzi a swoje stadło wjace nje-namaka. Jehnjo je so zawěsće tež jara bo-jało, jako druhe wowcy wjace widžalo njeje.

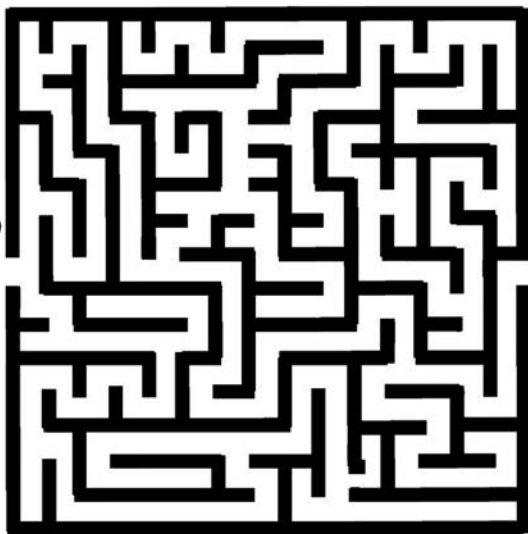
Hačrunjež je pastyr na wulkej łuce dyrbjał na wjele wowcow kedžbować, bě bórže pytnył, zo małe jehnjo faluje. Tak je wostajil stadło skrótka same a je wotešoł jehnjo pytać. Bórže je je namakał a so nje-směrnje wjeselił, zo je móht je zaso k sta-dłu wróćić.

Nank je mi prajił, zo budžetaj z mamin-ku přeco po mnje přińc, hdyž sym so něhdže zabłudziła. A maminka je prajiła, zo tež Bóh tón kněz na nikoho njezabudže, ale na kóždého čłowjeka mysli – wšojedne hač je mały abo wulki, džěco abo doro-scěny. Tehodla staj w biblij tež:

„Sym dobry pastyr, znaju swoje wowcy a wone mje znaja.“

Waša Mina

M. Bałcar



Móžeš pastyrjej pomhać puć k zhubjenemu jehnjatku namakać?

Rys.: M. Bałcar

Lětuši Serbski bus pojedže njedželu, 2. septembra

Da-li Bóh chcemy lětsa, 2. septembra, do Delnjeje Łužicy jěć. Wobdžělmy so tam na swjedženskich kemšach składnostnje 30-lětneho jubileja wožiwjenja delnjoserbskich kemšow w Němskej cyrkwi (Oberkirche) w Choćebuzu. Chcemy sebi po kemšach tež klóstersku cyrkej wobhladać, hdžež su so něhdy serbske kemše swjećili. Wobjed budže w Dešnje přihotowany. Přizamknje so wjedženje po domizniskim muzeju a wosebje zajimawym małym sydlišću Łužičanow, kotrež je so prawdžepodobnje natwariło a wuhotowało. Wone nam poka-za, kak su Łužičenjo tam před 1000 lětami

žiwili byli. Změjemy našu bjesadu a spě-wanje při kofeju a tykancu w hosćencu.

Wotjědzemy rano we 8.00 hodž. w Budyšinje na znatym městnje pola něhdyšeho Auto-Flack (Bebelowa dróha). Wróćimy so wokoło 18.00 hodž. do Budyšina. Přeprošujemy Was wutrobnje na naš zhrmadny wulět.

Přizjewiće so prošu pola Měrcina Wirtha w Budyšinje pod tel.: (0 35 91) 60 53 71 abo na cyrkwiskim dnu.

Płaćizna: 35 eurow za dorosćeneho, za džěco 15 eurow.

Handrij Wirth

Serbski cyrkwinski dzeń

Pod hesłom „Słowo kaž woheń“ wotměje so 2. a 3. junija 72. serbski ewangelski cyrkwinski dzeń w Hodžiju. Zahajenje je sobotu w 14.00 hodž. w cyrkwi. W 15.00 hodž. přizamknje so na kantoraće přednošk Trudle Malinkoweje wo serbskich slědach w Hodžijskej wosadze. Njedželu budu w 10.00 hodž. swjedženske kemše z Božim wotkazanjom. Po wobjedže předstajaja Slepjanscy šulerjo w 14.00 hodž. na žurli hosćenca scenisku hru wo fararju Bohuměru Rejsleru (w němskej rěči). Zakónčenje budže wokoło 16.00 hodž.

Knižne předstajenje

Sobotu, 9. junija, we 18.00 hodž. předstajaj dr. Lubina Malinkowa swoju disertaciju wo hrabi Friedrichu Casparu von Gersdorffje na Lichańskim hrodze. Hród, kiž bu w swojej džensnišej formje wot Gersdorfa stworjeny, hraješe jako bydlenje za duchownych a zetkawanišćo pobožnych Serbow wažnu ról w stawiznach zbudženych kruhow. Wón budže wot 17.30 hodž wotwrjeny. Wo mały přikus a škleńčku wina postara so mějićel hrodu Paul Wehrle. Zdobom budže móžno, sej knihu na městnje kupić. Knižne předstajenje wotměje so w němskej rěči. Wšitycy zajimcy su wutrobnje přeprošeni!

Johannes Kral koncertuje

W domje swj. Marje w Freibergu wotměje so štwórtk, 14. junija, pišćelowy koncert, na kotrymž hraja dobyćerjo Gottfried-Silbermannoweho-wubědžowanja z třoch lětdžesatkow. Tři hudźbnicy so předstajaja: Thomas Berning z Paderborna (1. myto 1993), Eva Bublová z Prahi (1. myto 2001) a Johannes Kral z Debriec/Lipska (1. myto 2017). Započatk je w 20.00 hodž., zastup płaći 9 eurow. Z koncertom zahajaj so jubilejny kónc tydženja składnostnje 40lětneho wobstaća 1978 založenych Silbermannowych dnjow.

Serbski domizniski dzeń

Njedželu, 17. junija, wotměje so 11. serbski domizniski dzeń w Blunju. Po kemšach z Božim wotkazanjom, kotrež započinjaja so w 10.00 hodž., swjeći so zhromadnje z wjesnym swjedženjom nawsy. Popołdnu budže tam pisany program wšelakich kulturnych skupinow. Tradicionalne zakónčenje z balonkami w serbskich barbach je planowane w 16.00 hodž.

Wječork w Žornosykach

Lětuši spěwny a čitanski wječork Bukečanskeje Bjesady wotměje so 26. junija we 18.00 hodž. w Cuškec domčku w Žornosykach. Tutón namaka so horjeka we wsy na kromje lěsa pódla čisła 42.

Wutrobnje přeprošuje
Bukečanska Bjesada

Rozmołwa pola krajneho biskopa Rentzinga

Sakski krajny biskop dr. Carsten Rentzing bě zastupjerjow Serbskeho wosadneho zwjazka na rozmołwu prosył. Tuta wotmě so srjedu, 23. meje, w kencliji biskopa w Drježdźanach. Ze stron Serbow wobdźělchu so na njej Serbski superintendent Jan Malink a člonjo wosadneho zwjazka dr. Günter Holder z Rakec, Mato Krygař z Wuježka a Měrcin Wirth z Budyšina.

Krajny biskop zajimowaše so za položnje Serbow, wosebje hladajo na so bližacy wuměnk superintendenta Malinka za někotre lěta, kaž tež za skutownosć Serbskeho cyrkwinskeho zakonja. Serbja jeho wobšěrnje wo serbskim wosadnym žiwjenju a wo aktiwitach Serbskeho ewangeliskeho towarstwa informowachu. Woni potwjerdźichu, zo je kontinuita dušepastyrského zastaranja ewangeliskich Serbow wažna, kontinuita, kotraž ma swój zakonski zakład w Serbskim cyrkwinskim zakonu sakskeje krajneje cyrkwe, na kotryž so zložitej zastojnstwo Serbskeho superintendenta a skutkowanje Serbskeho wosadneho zwjazka. Wobej instituciji dyrbať w přichodze njezměnjenej wostać, kaž tež Serbski zakon sam.



Zastupjerjo Serbskeho wosadneho zwjazka na wopyće w biskopskej kencliji w Drježdźanach, wotlěwa: sup. Jan Malink, Mato Krygař, krajny biskop dr. Carsten Rentzing, dr. Günter Holder a Měrcin Wirth

Foto: prywatne

Rozmołwa traješe na pjeć bértlkow hodźiny a bě jara přečelna. Krajny biskop dźakowaše so za wobšěrne informacije a přilubi, zo chce zajimy Serbow podpěrować. Rady by tež při składnosći raz na serbske zarjadowanje přijěł. My Serbja

smy ze zetkanja pola našeho biskopa jara spokojeni, začuwachmy jeho přichilnosć napřećo Serbam a mamy tak dobru nadźiju za přichodne rozsudy sakskeje krajneje cyrkwe w naležnosćach Serbow.

Měrcin Wirth

Delnjoserbski farar Bogumił Šwjela počesćeny

Składnostnje 70. smjertneho dnja delnjoserbskeho fararja, rečespytnika, publicista, předsydy Mašicy Serbskeje a sobuzaložerja Domowiny Bogumiła Šwjela je so rownišćo swójby na Sewjernym pohrjebnišću w Choćebuzu ponowiło a z dwurěčneje pomjatnej taflu wuhotowało. Džěłowa skupina Serbske pomniki města Choćebuz z wjednicu Anu Kosacojc-Kozelowej je cyłkowny projekt dołhodobnje přihotowała. Na financowanju kaž tež organizaciji běchu wobdźělni město Choćebuz, Załožba za serbski

lud, Spěchowanske towarstwo za serbsku rěč w cerkwi z.t., delnjoserbska wotnožka Serbskeho instituta z.t., Domowinska župa Delnja Łužica, Mašica Serbska a potomnicy Bogumiła Šwjela.

Něhdže 85 ludźi běše 17. meje přichwatało na dostojnu dopołdnišu swjatočnosć, na kotrejž porěčachu wyši měsćanosta Holger Kelch, zamołwita za serbske naležnosće města Choćebuz Ana Kosacojc-Kozelowa, předsyda Mašicy Serbskeje dr. Pěť Šurman a wnučk Bogumiła Šwjela dr.

Dieter Šwjela. Nutrnosć, z kotrejž so dostojna swjatočnosć zakonči, nawjedowaše fararka Katharina Köhlerowa, naslědnica fararja Šwjela w Dešnje, serbsce a němsce. Zhromadnje spěwachu so kěrlušy kaž tež hymna „Rjana Łužica“ w delnjoserbskej rěči. Po tym wotkry so nowy dwurěčny wopomnjenski kamjeń za Bogumiła Šwjela.

Popołdnu scěhowaše wjacehodźinski wědomostny kolokwij ze šěsć přednoškami, kotraž předstajachu wjelestronske žiwjenje a skutkowanje wuznamneho serbskeho fararja a prócowarja. Měsćanski muzej budže je nazymu we wosebitej publikaciji wozjewić.

W diskusiji po přednoškach zhonichu přitomni wot Šwjelic swójbných, zo chowaja so we wobsydstwje potomnikow hišće hódne dokumenty ze zawostajenstwa Bogumiła Šwjela, mjez druhim rjad zachowaných delnjoserbskich předowanjow. Džěl jeho zawostajenstwa chowa so hižo w Serbskim kulturnym archiwje w Budyšnje kaž tež w Serbskim muzeju w Choćebuzu. Klětu wuda LND w čišću Šwjelowe džeeniki.

K tragice žiwjenja Bogumiła Šwjela a jeho hoberskich prócowanjow wo delnjolužiske serbstwo słuša, zo wón jako jedyn z najwuznamnišich a najzaslužbnišich serbskich prócowarjow 19. a 20. lěstotka njezamó žiwu serbsku rěč swojim potomnikam dale dać. **Werner Měškank, Zaspj**



Dešnjanska fararka Katharina Köhlerowa měješe při rowje dwurěčnu nutrnosć. Nowa pomjatna tafla na rownišću Haberland-Šwjelic swójby w Choćebuzu

Foće: W. Měškank



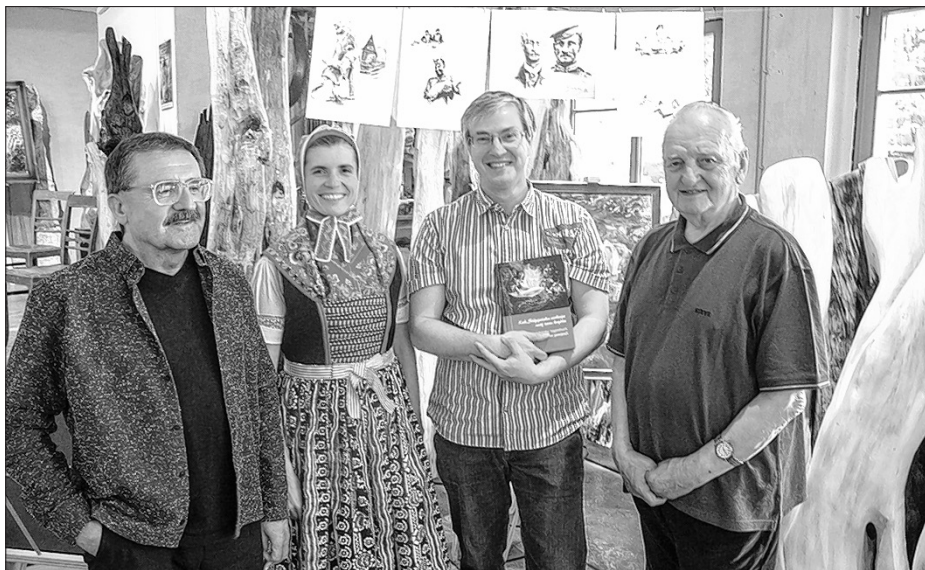
Towarstwo Kólesko w Slepom knihu z powěšćemi wudało

Helmut Hantscho so wutrobnje přez wuslědk wjeseleše. „W swojej kompaktności a wšelakorosci je nowa Slepjanska bajowa kniha zawěrnó přikładna“, mjenješe 79lětny, wot 1990 do 2001 wjesnjanoša w Slepom. „Jara originelne a poradžene su ilustracije.“ Při předstajenju knihi „Kak Slěpjańska cerkwja swój torm krydła. Slěpjańske ludowe powjesci“ w ateljeju drjewoweho wumělca Thomasa Schwarza bě wón mjez mnohimi hosćimi.

Po lětach slědženja, zběranja a pisanja je towarstwo Kólesko njedawno tutu knihu wudało. Wona wobsahuje 152 bajow, kiž su zdobom němsce a w Slepjanskej serbskej narěči wozjewjene. „Kniha je rezultat wobstajneho džěta towarstwa“, wuzběhny předsyda Hartmut Hantscho, syn Helmuta Hantscha. Kniha z nakładom 800 eksemplarow chowa w sebi kulturne herbstwo a je dalši přinošk k spěchowanje Slepjanskeje serbsčiny. Financielnje podpěraše wudaće knihi załožba „Doma w Slepom, Rownom, Mulkecach“. Rownjanski wumělc Jörg Tausch ju ilustrowaše. Folklorna skupina Kóleska wobrubu premjerne zarjadowanje ze Slepjanskimi spěwami.

Po knihomaj „Schleifer Liederbuch – Slěpjański spiwnik“ (2013), notowym zešiwku za akordeon „Dyž gerc zagrajo, džewjeć bóli zažyjo – Wenn der Musikant aufspielt, vergehen neuerlei Schmerzen“ a „Wie es einmal war, 1000 Worte Schleifer Sorbisch – Kak to jo było, 1000 Slěpjańskich słowow“ wuda towarstwo Kólesko nětko dalšu knihu. Pilne a dokładne džěto bě zakład za nju. „Hartmut Hantscho měješe wobšěrnú zběrku bajow, kotruž je Dieter Reddo wudospołnił a napisal. Jeju džěto bě zakład za Julianu Kaulfürstowu, kotraž je tute bajy do Slepjanskeje serbsčiny přenjesła“, wuzběhny lawdator Wolfgang Goldstein, nawoda Slepjanskeje Wyšeje šule „Dr. Marja Grólmusec“, dobre zhromadne džěto. Za kónčny lektorat a rěčne poradžowanje bě dr. Hync Rychtař zamołwity, bywši docent sorabistiki na Lipšćanskej uniwersiće. Wón bě Slepjansku narěč wot swojeje wowki Madleny Jakubikoweje a wot susodki Hany Dańcoweje nawuknył. Bajy kaž „Lutki“, „Zmij“, „Připołdnica“ a „Stary Lawko ze Slepoho“ jeho hač do džensnišeho zahorja.

Wowka njepowědaše jemu jenož wo swójbje a wo wjesnym žiwjenju, wona pokaza jemu tež bohate swět bajow, zelow, rostlinow, tradicijow a naložkow. „Wona powědaše wjele wo přiwěrkach, bě jara zrěčniwa a mudra a měješe dobry pomjatk. Za mnje jako džěto bě to pokład“, praji Rychtař. Slepjanska narěč, tak wón wuzběhny, je regionalny dialekt, kotryž ma džensa bohate fundus zachowaných pisomnych žórłow. Za njeho je Slepjanska narěč tón serbski dialekt, kiž je přenjojne



Na nowej knize „Kak Slěpjańska cerkwja swój torm krydła. Slěpjańske ludowe powjesci“ džěłachu zhromadnje dr. Hync Rychtař, Juliana Kaulfürstowa, Hartmut Hantscho a Dieter Reddo (wotlěwa doprawa).

słowjanske elementy a wosebitosće najlěpje wobchował. W nětko wudatej knize su jeho hłuboko hnuli bajy a anekdoty, kiž zwuraznjeja žiwjensku wolu luda, zmysł za rjanosć a lubosć k přirodze. „Ludžo tehdy swoje žiwjenje njewotpisachu, ale wjedžechu je njehladajo wšěch njezbožow, křizow, smjertnych padow a ćežow dale“, podšmórny rodženy Slepjan. „Najebać ćežkeho džěta móžachu woni spěwać, rejoyać, so wjeselić a swječić.“

Kaž Hync Rychtař, tak radowaše so tež Helmut Hantscho nad nowej knihu. Jeho pradžd Jan Hantscho-Hano (1846–1901) a Willibald von Schulenburg (1847–1934) wozjewištaj 1882 swoju zběrku bajow a powěsćow w knize „Wendisches Volkstum in Brauch und Sitte“. W tutej knize Hantscho hač do džensnišeho rady čita. 14lětny bě wón přeni raz w knize Roberta

Pohla „Sagenbuch des Kreises Rothenburg“ bajy swojeho pradžděda namakał. Jeho wćipnosć bě so zbudžiła a započła sam dale slědźić. 1972 wotpisa z ruku wšitke bajy pradžděda, kiž běchu w rjedže Delnjołužiskich zdžělenjow wozjewjene. Tute so jemu kruće do pomjatka zaščěpichu. W bajach pradžděda wotkrywaše so jemu rjanosć Slepjanskeje krajiny a zblížichu so jemu přiwěrki a žiwjenske wašnja prjedownikow. „Čitaš tež, kak ćežko burja tehdy džěłachu“, mēni Helmut Hantscho. Synej Hartmutedj Hantschej a džowce Elvirje Rathnerowej je swoju lubosć k domiznje a zwjazanosć z lužiskimi stawiznami dale dał. Rady je tež awtorow nowje Slepjanskeje bajoweje knihi podpěrał, hdyž so z prašenjami na njeho wobročichu, a jim foto pradžděda k wozjewjenju podal.

Andreas Kirschke



Folklorna skupina towarstwa Kólesko wobrubu ze Slepjanskimi spěwami njedawnu knižnu premjeru w ateljeju wumělca Thomasa Schwarza w Slepom.

Foće: A. Kirschke

Wopomnišćo za wopor „w serbskej holi“ poswjećene

Na městnje w lěsu pola Łomska, hdžež běchu kónc apryla 1942 młodeho pólskeho dźelačerja Stanisława Błažejczuka wotprawili, poswjeći so 76 lět pozdžišo wopomnišćo za njeho. Wulki kamjeń z wokoliny wupytaštaj za nje Handrij Wirth z Njeswačidła, kotryž měješe cyłkownu organizaciju na starosći, a Měrčin Panach z Łomska, na kotrehož staršiskim statoku bě młody Polak Staszek spočatk Druheje swětoweje wójny dźelał. Na kamjenju je připrawjena čěrna pomjatna tafla z napisom: „STANISŁAW BŁAŻEJCZUK / * 25.07.1915 WITOLDÓW / † 25.04.1942 LOMSKE / POKÓJ JEGO DUSZY / FRIEDE SEINER SEELE“. Napis bě po přikładze narownych kamjenjow w Pólskej spočatnje ze žohnowacym přećom jenož w pólskej rěči předwidžany. Na próstwu Njeswačanskeho domizniskeho towarstwa pak so jemu němski přeložk přida. Kamjeń z taflu připrawi Björn Härting z Budyskeje kamjenječesarnje Hase. Za pomnikom sadži dr. Dietrich Butter z Njeswačidła, direktor Narodneho parka Sakska Šwica, młodu chójnu, kiž ze swojeje zahrody dari. Štomik ma narunać wony wulki štom, na kotrymž bě Staszek swoje žiwjenje wostajić dyrbjał. Wopomnišćo stworiču po načisku Trudle Malinkoweje domizniske towarstwo kaž tež gmejna a wosada Njeswačidło z financelnej podpěru Załožby za serbski lud.

Poswjećenje wopomnišća wotmě so sobotu, 28. apryla, z němsko-serbsko-pólskej ekumeniskej nutrnošću, kotruž wuhotowaštaj fararka Susanne Aechtner z Njeswačidła a farar Měrčin Deleńk z Chrósćic. Njeswačanski wjesnjanoša Gerd Schuster a předsyda Njeswačanskeho domizniskeho towarstwa Dieter Petschel přítomnych witaštaj a Handrij Wirth najwažniše fakty ze žiwjenja Stanisława Błažejczuka předstaji. Wo přeložk do pólsčiny



Kamjeń z taflu a młoda chójna dopominatěj na wotprawjenje Stanisława Błažejczuka w aprylu 1942.

Foće: F. Haza

postaraštaj so prof. Dietrich Šolta z Budyšina a z Pólskeje pochadžaca młoda knjeni Jesinghausowa z Njeswačidła. Dujerjo Njeswačanskeje wosady nutrnošć hudźbnje wobrubichu. Na swjatočnosći wobdźěli so nimo mnohich serbskich a němских wobydlerjow z wokolnych wsow na sto pólskich hosći ze Žar. Z tuteho města, kotrež so jako stolica pólskeje Łužicy wobhladuje, přijědže kóždě lěto delegacija do Chrósćic, zo by při tamnišim pomniku nalěto 1945 padnjenych pólskich wojakow počesćilo. Lětsa so wopominani w Chrósćicach a we Łomsku zwjazaštaj.

Pólscy hosćo, mjez kotrymiž běchu wšitke generacije zastupjene, spožčichu swjatočnosći wosebity raz. Z chorhojemi

wukonjachu wójnsky weteranojo a młodostni čestnu strážu při wopomnišću. Po tym zo bě předsyda domizniskeho towarstwa Dieter Petschel pomnik wotkrył, položichu před nim hosćo z Pólskeje a zastupjerjo pólskeje wosady w Budyšinje kwětki. Spěwna skupina ze Žar zanjesje někotre narodno-patriotiske spěwy. Předsyda měšćanskeje rady Žar Marian Popławski přepoda tworičelam wopomnišća džakny list měšćanostki Danuty Madej. Wosebje hnujace bě, jako so Marian Popławski dowě, zo pochadžeše pólski wopor z jeho domjaceje wosady. Marian Popławski bě so w Konstancyńowje narodźił a Stanisław Błažejczuk w lědma kilometr zdalym wudworju Witoldówje, wobaj buštaj w samsnej cyrkwi wukřćenaj a staj do samsneje šule chodźiłow. Na přichodnym wopyće w swojej ródnej wsy chce so mjez swójbnymi a znatymi za Stanisławom Błažejczukom wobhonić. Snadž so jemu poradží, hišće dalše slědy wo nim a jeho swójbje wotkryć.

Nimale połdra hodžiny trajaca nutrnošć zakónci so z požohnowanjom a ze zhromadnym Wótčenašom, kotryž so kóždý w swojej maćeršćinje modleše.

Hromadže z organizatorami wopomnjeća podachu so pólscy hosćo po tym na kofej do „Knježeje korčmy“ na Njeswačanskej nawsy. Awtorka Trudla Malinkowa jim nowu trojročnu knihu „Row w serbskej holi“ předstaji a přeložerka Jolanta Bomba-Rječyna rozprawješe, kak bě hnuta ze Staszekoweje wosady za njeho w Budyšinje Božu mšu swjećić dała. Přitomni mějachu skladnosć sej knihu kupić a w susodnym domizniskim muzeju wosebitu wustajeńcu wo Njeswačidle za čas nacionalsocializma wopytać, w kotrež so tohorunja wo wotprawjenju we Łomsku rozprawa.

Trudla Malinkowa



Na městnje njeskutka w lěsu pola Łomska wotmě so sobotu, 28. apryla, wopomnjenska swjatočnosć, na kotrež wobdźěli so nimo mnohich serbskich a němских wobydlerjow z wokolnych wsow na sto pólskich hosći ze Žar.

Wo serbskich Malešecach w ameriskej knize

Rozmołwa ze sobuwudawaćelom Weldonom Mersiovskim, potomnikom Serbow w Texasu

W Texasu je so njedawno wudała kniha pod titulom „Malschwitz/Malešecy – A Wendish Village in Lusatia“ (Malešecy – serbska wjes we Łužicy). Što wona wobsahuje?

To je kniha wo wsy, kotruž móžemy we wěstěj měrje jako typisku serbsku wjes wobhladować. Hłowny džěl wobsteji z wopisanjom tamnišich wobstejnosćow we 1840tych lětach. Napisal je tute farar na wuměnk u Awgust Sykora, kotryž je so jako burski syn w Malešecach narodził, tu wotrostl a do šule chodził. W starobje je potom swoje dopomnjenki wo wobydlerjach, wobstejnosćach a podawkach, kaž bě je za čas swojeho dźěcatstwa dožiwił, napisal. Bě to někak w podobnym času, jako su moji serbscy prjedownicy Němsku wopušćili a do Texasa ćahnyli. Dale je do knihi zapřijaty přinošk fararja Jurja Arnošta Mróza ze spočatka 1840tych lět wo Malešanskej wosadze, kotryž je w starej Sakskej cyrkwinskej galeriji wozjewjeny. Tomu přizamknje so přinošk Trudle Malinkoweje wo žiwjenju a skutkowanju Awgusta Sykory a dalši w dzensnišich serbskich slědach w Malešecach, kotremuž je tež tójšto fotow přidate.

Što sej myslíte, što budže w USA tutu knihu čitać a čehodla? Kajki zajim bychu wukrajni čitarjo dyrbjeli za nju měć?

Nadžijam so, zo ludžo w USA knihu čitaja, zo bychu zhonili, kak su jich prjedownicy něhdy w Sakskej žiwi byli, a zo to w nich płomjenjacu žadosć zbudži, slědźić za swojim pochadom a swojej narodnej přislušnosću. Kóždy, kotrehož prjedownicy ze Sakskeje pochadžeja a kotryž jendzelsce rozumi, by měł tutu knihu na swojej knižnej



Weldon Mersiovsky z Texasa, kotryž je tak hordy na swój pochad, zo so sam husto mjenuje Weldon Radyserb Mersiovsky

polcy měć – stawiznow a wobrazow dla, kotrež wona wobsahuje.

Štó je čišć knihi plaćit a kak wysoki je nakład?

Tutu knihu je wudało a financowało serbske slědźenišćo (Wendish Research Exchange) serbskeho towarstwa (Texas Wendish Heritage Society) w texaskim Serbinje. Wšako ma slědźenišćo nadawk, znajomosće wo Serbach přez slědženje, wuměnu informacijow, zhromadne džěło a spěchowanje wotpowědnych projektow spěchowac. Z lěpšinami moderneje technologije čišćenja po potrebjce (Print on Demand) smy najprjedy raz 50 eksemplarow čišćeli. Po tym móžemy sej kóždy čas telko eksemplarow zhotowić dać, kelkož je trěbne.

Hdže budže kniha na předań?

Zajimc móže sej knihu pola Texas Wendish Heritage Society w Serbinje, pola HPN Books, Amazon abo tež pola mje wosobinsce skazać.

Budu knihi tež we Łužicy na předań, snadź za zajimcow w Malešecach?

Wězo smědža so kopije tež we Łužicy předawać. Za to móžu samo swoje čišćakmane předlohi přewostajić. Tak bychu so knihi we Łužicy čišćec móhli, štož by najrentabelniši puć był, knihu rozšěrić.

Předstajće so prošu skrótko našim čitarjam.

Bydlu w gmejnje Walburg, Texas, kotruž běchu w lěće 1882 Serbja ze Serbina a Němcy z Pruskeje załožili. 31 lět sym w finančnej branži džěłał za žiwjenske zawěšćernje a jako finančny poradźowar.

Moja mandželska Jean, z kotrež sym mjeztym 46 lět woženjeny, je wučerka a je wšón powołanski čas w lutherskich šulach skutkowała, poslednje 25 lět w Zion Lutheran School pola nas we Walburgu. Mamoj syna a džowce kaž tež sydom wnučkow – z nich jednu holcu a šěsć hólcow.

Šće serbskeho pochada. Zwotkel we Łužicy su waši prjedownicy přišli?

Wujasnu to zwjetša takle: Mersiovsky je stare česke mjeno, kotrež ma swoje korjenje w Mirošowje na juhowuchodze znateho města Plzenja. Po tym zo běchu moji prjedownicy w 15. lěstotku k protestantskej konfesiji přestupili, stachu so z přiwisnikami Jana Husa a zhubichu po bitwje pola Běteje Hory 1620 swój kraj a swoje wobsydstwo. W pózdnim 17. lěstotku wopušćili mój prjedownik Matthäus Mirschhoffsky město Čáslav w srjedźnej Čěskej a zasydli so jako eksulant w Beiersdorfje w Sakskej. Mój džěd Adolf Mersiovsky přinědže jako džesacilětny hólc ze swojej swójbu we 1880tych lětach z Bukec do Serbina w Texasu. Wón woženi so ze serbskej holcu Marju Lorenčec (Lorentschk), kotrež džědaj a wowce běchu na stawnej łódzi „Ben Nevis“ 1854 do Texasa wupućowali. Běchu to Jurij Lorenč a Hilžbjeta rodź. Kašporec z Rychwałda a Wochoz kaž tež Handrij Swora (Zwahr) a Marja rodź. Kolpec z Bělšec a Zubornički. Mój nan Walter Mersiovsky woženi so tež ze Serbowku, Ernu Kowarjec (Schmidt). Jeje prjedownicy běchu: Krystof Krawža (Krause) a Marja rodź. Michałkec (Michalk), kotrajž běštaj hižo w lěće 1853 na łódzi „Reform“ do Texasa přišloj; Jan Kowar (Schmidt) a Hana rodź. Matijecec (Matthijetz) z Krynhelec, kotrajž 1869 do Texasa přinědžeštaj; kaž tež Pětr Jurk z Dubrawki a Hana rodź. Kowalec Cochec (Koaal Zoch) ze Sprjejic, kotrajž běštaj tohoruna we 1860tych lětach do Texasa wupućowatoj.

Što wam wosobinsce waše serbske korjenje woznamjenjeja?

Sym Serb a sym to tak rady, zo so husto Weldon Radyserb Mersiovsky mjenuju. Sym so sam hižo prašał, čehodla je so mój zajim za moje korjenje nimale z obsesiju stał. Haj, poprawom je to hižo prawa obsesija. Sym wo swojich korjenjach wobsydjeny. Njewěm, kak měł to hinak wopisać. Serb być je jónkrótne a fascinowace.

Šće hižo wospjet domiznu swojich prjedownikow wopytał. Što wam Łužica woznamjenjeja?

Prěni raz pobych we Łužicy w februaru a měrcu lěta 1990, druhi a dotal posledni raz bě to w septembru 2014. Prěni raz běch hromadže ze swojim bratrom Kenom ⇨



Malschwitz
Malešecy

A Wendish Village in Lusatia

Edited by
Trudla Malinkowa
and
Weldon Mersiovsky

W Americe wušta kniha wo Malešecach, serbskej wsy we Łužicy

⇒ přijět, přetož běch słyšať, zo chcedza Klětno brunicy dla wotbagrować. Tutu wjes chcychmoj rady widžeć, prjedy hač so wona na přeco zhubi. Wuslědžichmoj tehorunja dom mojego dźěda Mersiovskeho w Bukecach a zetkachmoj so z mnohimi při wuznymi z wobeju stron mojeje swójby. Za čas naju přebywanja w Němskej zhonichmoj, zo so Klětno zachowa.

Druhi raz přijědžech do Němskeje z přećelemi. Běchu to David Goeke a mandželskaj Dan a Suzanna Carter. David bě słyšať, zo chcedza Slepó, z kotrehož jeho prjedomnicy pochadžeja, wotbagrować. Wón chcyše wjes rady widžeć, prjedy hač so zniči, a tam dalokich při wuznych wopytać, prjedy hač so přesydla.

Třeći raz chcu lětsa w lěcu do Němskeje přijěć, a to ze swojim synom Brianom. Chcemoj hromadže započec serbsce wuknyć a chcu Brianej domy a domiznu pokažac, z kotrejež jeho prjedomnicy pochadžeja.

Zaběraće so wobšěrnje ze serbskimi slědženjemi. Kotre to konkretne su a što was k temu pohnuwa?

Haj, sym sylnje do serbskich slědženjow zapřijaty. Z tego časa zo sym sej swoje korjenje wotkryť, pomham tež druhim, jich korjenje wotkryć. Boli mje, hdyž widžu wulke mnóstwo knihow w našej bibliotece, kiž su w serbskej abo němskej řeči napisane a kiž nimale nichtó čitać njemóže. Tehodla sym so wo to postarať, někotre z nich do jendželšćiny přenjesć. Něhdy jónu budu wšitke přeložene a wozjewjene. Mjez tymi, kiž hižo přeložene mamy, su „Feste und Volksbräuche der Sorben“ wot Edmunda Schneeweisa a „Volkslieder der Sorben in der Ober- und Niederlausitz“ wot Leopolda Haupta a Jana Arnošta Smolerja. Wšitke spěwy buchu přeložene a su přistupne w internetnym forumje našeho Wendish Research Exchange (www.wendishresearch.org). Tuchwilu dźělám z Peterom Barkerom z Jendželskeje na přeložku „Wendisches Volkstum“ wot Wilibalda von Schulenburga. Staram so tehorunja wo přeložki přinoškow, nekrologow a wozjewjenjow, kotrež su w „Giddings Deutsches Volksblatt“ wozjewjene. Tute němske nowiny wuchadzachu w přenjejoj połojcy 20. lěstotka w Giddingsu, městačku blisko Serbina, tak zo je w nich wjele přinoškow, kiž Serbow w Texasu nastupaja. Přinoški namaka zajimc pod: http://wendishresearch.org/history/scrapbooks/Lee_County/.

Wustupjuće w Texasu tehorunja jako serbski braška, čehodla a při kotrych skladnosćach?

Za sebje wosobinsce sym sej předewzał, jedne serbske słowo w jendželšćinje wuchować: braška. Z braškowstwom sym so započat zaběrać po tym zo běch na najzašich fotach wo kwasach w Texasu widžať jednoho abo dweju muži, kiž měještaj bělu

falu. Na kwasach svojich dźěci wuhotowach muži, kiž porjedzachu hosćom wino, piwo a sekt z bělymi falemi. Kóždy tajki swjedžen trjeba brašku a tak dach sej awentiske wuhotowanske elementy kaž šerpu, přityknjenja a wupyšjenja wot Bianki Trischbergeroweje z Drježdžan zhotowić. Jako braška zwoblěkany wobdžělu so na serbskim swjedženju (Wendish Fest) w Serbinje, hdyž mam prezentaciju wo Serbach na genealogiskich zetkanjach abo na zeńdženjach stawizniskich towarstwow a hdyž zastupuju naše towarstwo Texas Wendish Heritage Society na cyrkwinskih kongresach.

Hodži so džensa wo serbskim žiwjenju w Texasu řečeć?

Žiwjenje Serbow w Texasu njeje džensa hinaše hač žiwjenje druhich ludži w Texasu.

Kajki je zajim za serbske wěcy w Texasu? A kajka je tendenca, skerje přiběraća abo woteběraća?

hotuje, wobdžělic. Što wočakujeće wot ferialneho kursa a dźěli waš syn waš zajim za to serbske?

Serbsku řeč wuknyć budže zajimawe wuzadanje. Za čas swojeho studija móžach druhe řeče wuknyć, wosebje hebrejsce a grjeksce. Mój syn měješe skladnosć, to runje tak činić. Sym wćipny, kak so namaj to z tym serbskim poradži. Brian je wučer matematiki a zajimuje so za to serbske, je pak wězo nětko w žiwjenskej fazy, hdžež ma Boha, swójbu a dźěło wurunać. Nadžijam so, zo móžemy symješka wusyć, kiž jednoho dnja wjele plodow přinjesu.

Předstajice nowu Malešansku knihu za čas swojeho přebytku we Łužicy?

Knihu bych jara rady a wospjet we Łužicy předstajit.

Maće hižo dalše projekty planowane? A hdyž haj, kotre to su?

Hižo před něšto časom je Trudla Malinko-



Weldon Mersiovsky jako serbski braška w Texasu

Po mojim zdaću zajim za to serbske přiběra. Pola jednotliwca wšak so to zwjetša hakle w pozdžišich lětach žiwjenja zwuraznja, dokelž to za wjetšinu ludži za čas, hdyž na dźěło chodza a so wo swójbu starać maja, žanu prioritu nima. Mje je to zahe a hłuboko hrabnyło a ja běch kmamy, wšo wurunać: Boha, swójbu, dźěło a zajim za to serbske.

Spytaće serbsku maćiznu tež dźěćom zblížić? A hdyž haj, na kotre wašnje?

Powědam swojim dźěćom a wnučkam, zo smy serbske, a pobudžuju jich wotpowědne knihi a přinoški čitać. Spytam swojim sotrowčam a bratrowčam serbske spěwy nawučić, hdyž so hody abo k wosebitym skladnosćam zetkamy. Ale hdyž žadyn přeložk tych spěwow nimamy, je to za nich njezrozumliwe a njezajimawe.

Lětsa w juliju chceće so ze swojim synom na serbskim řečnym kursu, kotryž Serbski institut w Budyšinje wu-

wa pisała přinošk wo Janu Kmochu, najwuznamnišim serbskim brašce, kotryž je Peter Barker za mnje do jendželšćiny přeložil. Nimo toho běch so postarať wo přeložk přinoška Arnošta Muki „Kwasne řeče serbskeho braški. Wumysliť a zestajať Jan Kmoch z Chwaćic“ z lěta 1923. Bych rady tajku knihu wo Kmochu a dalších serbskich braškach a kwasach zestajit. Do njeje bych hišće zapřijať wopisanja serbskeho kwasa wot Haupta a Smolerja, wot Schneeweisa a Mata Kosyka, wobrazy wo braškach na kwasach w Texasu a moju prezentaciju wo braškach, kotruž na zeńdženju našeho towarstwa Texas Wendish Heritage Society předstajich.

Wutrobny džak za rozmołwu, wjele wjesela na řečnym kursu we Łužicy a dale wjele wuspěcha za vaše serbske prócowanja w Texasu.

Prašala so
Trudla Malinkowa

Rodźeny Krónčan Kurt Polan †

Na Bože spěće, 10. meje, zemrě w Berlinje Kurt Polan. Wón narodži so 29. septembra 1929 do Polanec serbskeje ratarskeje swójby w Krónicy. Z politiskich přičin čekny w léce 1950 do Zapadneho Berlina. Na bróžni staršiskeho statoka, kotryž bě po smjerći staršeju do cuzych rukow přešoł, wisaše drjewjana tafla ze serbskim napisom. Tuta tafla běše jemu nimoměrze wažna a tak so po politiskim přewróće w NDR wo jeje wuchowanje prócowaše. Po dlěšich jednanjach z tehdyšimi wobseđerjemi so to tež poradzi. Džensa chowa so tafla w Serbskim muzeju w Budyšinje, wo čimž so w Pomhaj Bóh rozprawješe (september 2014). Na lońšej reformacijskeje wustajeńcy běše tež tuta tafla wustajena.

M. Wirth

Dwurěčne kemše w Malešecach

Bože spěće w Malešecach swjeća so dwurěčne kemše. W zańdženych lětach steješe na sportnišću swjedženski stan za wjesny swjedžeń, w kotrymž so wěriwi k Božej službje zeńdžechu. Lětsa so wjesny swjedžeń jenož skromnje woswjeći, tuž zhromadźichu so wosadni w cyrkwi. Kemše swječachu wosadny farar Noack, Poršiski farar Ramsch, predikant Jens Winkler a Serbski superintendent Malink. Wón pokaza w předowanju na Chrystusowy wopor za nas, na jeho knježenje nad mócnymi swěta a na jeho přichad k sudženju na kóncu časow. Spěwy, čitanja, modlitwy a předowanje běchu po zwučenym wašnju dwurěčne zastajane. Po dostojnej Božej službje so wěriwi ze wšelakich wosadow před cyrkwu zetkach, dujerjo z Poršic k temu zahudźichu.

jm

Kemše w Budyšinje z fararjom Rummelom

Prawidłownje swjeća so na kóždej přenjeju njezděli měsaca w našej Budyskej Michałskej cyrkwi serbske kemše. Dokelž pak běše naš wosadny farar, sup. Jan Malink, na přenjeju njezděli w meji zapućowany, přewza Hodžijski farar Christoph Rummel službu. Běše to jeho přenja serbska Boža služba w Michałskej cyrkwi. Farar Rummel wotrosće we wjesce Prießnitz pola Lipska a přińdže hakle, jako přewza faru w Hodžiju, do kontakta ze Serbami. Njehladajo wjele džěta we wosadze započa tehdy serbsku řeč wuknyć. W Michałskej cyrkwi móžachmy nětk sami dožiwić a slyšeć, kak derje je sej serbsčinu mjeztym přiswojił. To je wšeje česće hódnje. Mamy zaso serbskeho fararja!

M. Wirth

Dr. Jens Buliš na měšnika wuswjećeny

Drježdžansko-Mišnjanski biskop Heinrich Timmerevers je sobotu do swjatkow, 19. meje, w Drježdžanskej katedrali Łukasza Puchału a dr. Jensa Buliša na měšnikow wuswjećił. Mjez kemšerjemi w sakskej stolicy běchu tež mnozy katolscy Serbja. Swjatkowničku swjećeše dr. Buliš w Chrósćicach swoju primicu. Swjatočnym kemšam přizamkny so wosadny swjedžeń na farskim dworje, hdžež jemu mnozy wosadni zbožo do zastojnstwa wupřachu. Štwórtek po swjatkach wozjewi biskopstwo, zo budže nowoměšnik w Chrósćanskej wosadze skutkować. Tam dotal hižo z mandželskej a džěsćomaj bydleşe.

1972 w Lipsku rodźeny dr. Jens Buliš bě hač do lěta 2011 ewangelski farar w Smělnje, zwotkelž je tež serbske cyrkwińske džěło podpěrował. Nětko je přeni zmandželeny serbski katolski duchowny. PB



Nowoměšnik w Chrósćanskej wosadze dr. Jensej Bulišej gratulowachu 19. meje tež mnozy wosadni. Foto: R. Ledźbor

Rukopis Korle Awgusta Kocora z lěta 1859

Christoph Kumpe, pišćelotwarc pola firmy Eule w Budyšinje, da namaj pokiwi, zo namaka so w byrglach Ketličanskeje cyrkwy na zawěrcowej desce za přeběradlom rukopisna notica Korle Awgusta Kocora. Rozsudźichomj so bliže z tym zaběrać. Wěsta napjatosc přewodžeše wujednanje termina k wobhladanju a fotografowanju, wšako bě najprjedy jednanje z cyrkwińskim předstejićerstwom trěbne. Skónčnje pak přihtosowanje předležeše a wšitko džěše spěšnje.

Sćehowacy němski tekst w šwabachskim rukopisu namakachomj hnydom, wučitachomj pak jón jenož džakowano wěcywustojnej pomocy Hanaróžy Šafratoweje a Annett Brězanec, sobudžětačerkow Serbskeho instituta w Budyšinje:

„Diese Orgel ist erbaut im Jahre 1859 Die Aufstellung des Werkes begann den 25. Juni, die Beendigung derselben erfolgte den 15. Oct. Die Übernahme geschah den 17. Oct. durch Herrn Org. Karl Eduard Hering aus Budišin und die Einweihung fand statt den 30. Oct. Das Werk enthält im Ganzen 2144 Pfeifen, darunter 13 blinde Prospektpfeifen. Davon kommen aufs Hauptwerk 1065 und auf das Oberwerk 566 Zinnpfeifen. Holzpfeifen enthält das Hauptwerk 118, das Oberwerk 166 und das Pedal 216. Das Werk enthält also 1631 klingende Zinn- und 500 Holzpfeifen. Bemerkt Karl Aug. Katzer, erster Lehrer und Organist“

Kocor nastupi 11. maheho rózka lěta 1852 službu přenjeju wučerja a kantora w Ketlicach. Zawěsće je wón w sćehowacych sydom lětach wšitke přihtoty za nowotwar byrglow a za jich zatwar do cyrkwy we wulkej měrje wobwliwował. Móžno tež, zo běchu to scyła „jeho“ byrgle,

twarjene wot pišćelotwarca Gotthilfa Bärmiga (1815–1899) z Werdauwa pola Šwikawy. Tutón instrument přewodžeše skutkowanje Kocora jako kantor, wučer a komponist w Ketlicach dlěje hač 30 lět.

Kocorowe hudźbnotworićelske džěło běše spočatnje wusko zwjazane z fararjom a basnikom Handrijom Zejlerjom. Po smjerći Zejlerja 1872 sćehowachu plódně lěta zhromadneho tworjenja z Nosačanskim fararjom Michałom Domašku. Najwjetši džěl Kocorowych twórbow nastawa w Ketlicach: oratorije, opera a tež instrumentalna hudźba.

Dopominajmy so husćišo na našeho serbskeho komponista Kocora a jeho bohate zawostajnstwo na polu serbskeje hudźby! Skónčnje su tež jeho slědy w serbskej Łužicy a w našich wutrobach jasne spóznać. Rjenje, zo budže so jeho rekwiem w léce 2019 w cyrkwi w Ketlicach předstajić a zo su přenjeju mysle za kóždolětne počesćenje Kocora sformulowane.

Friedhard Krawc zeserbščił Arnd Zoba



Ketličanske pišćele z lěta 1859 Foto: archiw PB

Přednoškaj wo Serbskich stawiznach

W mjezynarodnym zetkawanskim centru mje wědomosće w Mnichowje přednošowaše dr. Lubina Malinkowa, wědomostna sobudźelačka Drježdžanskeje Techniskeje uniwersity, 16. meje wo Serbach. Na wječor přeprosyło bě němsko-boharske zjednoćenstwo w Bayerskej. We wobrazu a slowje předstaji referentka serbske stawizny a přitomosć, při čimž skedźbni wosebje na boharsko-serbske kulturne styki. Tak předstaji skutkowanje ze Slepjanskeje wosady pochadźaceho misionara Loba Kowala, kiž bě w Boharskej wosadu založil, a pokaza na knihu „Boharske podlěćo“ (1958) Měrcina Nowaka-Njehorňanskeho kaž tež na jeho do boharsčiny přeloženy „Krabat“ (1985). Zadziwanje a diskusiju zbudži pomnik Cyrila a Metoda pola Stróžišća. Přitomni běchu překwapjeni, zo so boharskej swjataj tež we Łužicy česćitaj, a prosychu wo wobraz pomnika.

Džen pozdžišo přednošowaše dr. Malinkowa w durinskim Ebersdorfje wo zwiskach mjez tamnišej zemjanskej rezidencu a Serbami. Na wječor přeprosyło běštej tamniša bratrowska wosada a spěchowanske towarstwo „Jan Ámos Komenský“. Styki do pobožneje a po cytej Němskej znateje rezidency Reuŕoweho zemjanskeho rodu bě hrabja Friedrich Caspar von Gersdorf sručen 18. lětotka nawjazat. Wone wobstachu hač do połojcy 19. lětotka.

Wokoło lěta 1740 bě za Gersdorfa z politiskich přičin nimale njemóžne, dźeło

mjez serbskimi zbudženymi dale wot Ochranowa přewodzeć dać. Tehodla prócowaše so serbske dźeło z Ebersdorfom zwjazać. Tak pósta serbskich šulerjow, studentow a najwušich sobudźelačerkow kaž Mateja Dołheho abo Pětra Běmarja do Ebersdorfa, zo bychu so z tamnišej pobožnosću zeznali. Zdobom přistaji wjacorych Ebersdorfskich duchownych. W lěće 1743 založeny šulski mustaw w Delnim Wujězdze zarjadowa cyłe po Ebersdorfskim přikładze a wobsadzi jón z tamnišim personalom. Najwuznamniši z Ebersdorfskich wučencow w Serbach je Delnjowujězdžanski farar a serbski gramatikar a słownikar Johann Friedrich Schmutz. Po smjerći Gersdorfa 1751 přewza hrabinka Agnes Sophie von Reuŕ-Ebersdorf knježstwo nad wšelakimi kubłami, kiž běchu Gersdorfeje slušeli, mjez druhim nad Lichanjom a Klukšom. Tutej wostašej hač do połojcy 19. lětotka we wobsydstwje Reuŕoweho rodu. Wosebje w Klukšu zawostajichu Reuŕojo přez swoju personalnu politiku trajne slědy, wšako mějachu prawo, duchownych kaž tež kantora-wučerjow powołać. Pobožna swójba wliwapoľnej zastojnstwje přez lětdžesatki z Ochranowej přichilenym personalom wobsadžeše, kiž so naležnje wo nabožne a z tym husto tež narodne zbudženje Serbow prócowaše. Mjez druhim skutkowaštaj w Klukšu Jan Łahoda, jedyn z přerich serbskich wučerjow-spisacelow, a farar Korla Bohuđer



Dr. Lubina Malinkowa na přednošku w Mnichowje

Foto: A. Keiser

Konik, zaslužbny kěrľušer, spěchowar nutřkowneho misionstwa a založer časopisa Misionski Posoł. Nimo teho bě hrabinka Agnes Sophie von Reuŕ-Ebersdorf z lěta 1756 tež wobsedźerka Mateho Wjelkowa. Z wulkej financielnej a materielnej podpěru spěchowaše přez nimale štyri lětdžesatki wutwar sydlišća k duchownemu sručenju zbudženych Serbow.

Něhdže 25 wopytowarjow bě z wulkim zajimom wuwjedženja přednošowarki wo zabytych zwiskach mjez ewangelskimi Serbami a Reuŕowym rodom w Ebersdorfje sčehowało a zakončacu diskusiju z wjele prašenjemi wobohaćilo.

Lubina Malinkowa

Koncertna Boža služba w Bukecach

Na wosebitu Božu službu z pod Mnichowom bydlacym spěwotwórcem Andijom Weissom bě Bukečanska wosada wječor 4. meje přeprosyła. Cyrkwine ławki běchu derje wobsadžene, něhdže 300 wopytowarjow móžeše wosadny farar Thomas Haenchen na spočatku tuteho so k njedželi Kantate hodźaceho hudźbného podawka powitać. Zawodne słowa poda Doreen Paul

z Ewangelskeho šulského towarstwa, wšako wopominaše towarstwo z tutym wječorom zdobom swoje džesaclětne wobstaće. Nic jenož iniciatiwa za přewjedženje wječorka běše z towarstwa wušla, tež wjetšinu organizatoriskich a praktiskich přihotow člonoj towarstwa zmištruwachu. Sčehowachu někotre wuwjedženja k wosobje spěwotwórcy a programej wječorka pod

hesłom „Běhać wuknyć“. Skedźbni so na přenje kročeće šulského towarstwa, kiž měješe před džesac lětami tež najprjedy „běhać wuknyć“. Po tym poskići so fotowa přehlada k temje, kotruž Lewi a Lilly Paul na klawěrje a pišćalce hudźbnyje přewodžeštaj.

Andi Weiss poskići poľdrahodžinski program samozbasnjenych a -skomponowaných spěwow, kiž ze swojskim přewodom na klawěrje přednjese. W moderaciji wjedžeše wón připosłucharjow k lóštnym kaž tež ke chutnym situacijam křesćanskeho žiwjenja, kiž so potom w spěwach wotblyšćowachu. Jednotliwe dypki programa wužadachu kedźbliwosć připosłucharja, tak zo měješe wječor zabawnu a zdobom powučacu komponentu. Po bohatym přiklesku na kóncu programa a džaknych słowach knjeni Paul zakonči farar Haenchen wosebitu Božu službu ze zhrmadnym Wótčenašom. K wjeselu přitomnych Serbow wudželi kónčne žohnowanje najprjedy w serbskej a po tym w němskej řeči. Při wuchodze bě hišće skladnosć, sebi CDje ze wšelakimi programami wuměłca kupić.

Arnd Zoba



Spěwotwórc Andi Weiss w Bukecach

Foto: S. Rössler

„Džak wam! Měr nam!“

Pomniki za padnjenych Prěnjeje swětoweje wójny ze serbskimi napisami w ewangelskich Serbach (6. a kónc)

Wosomnaće dwurěčnych pomnikow dotal znatych

Jako započachu po skónčenju Prěnjeje swětoweje wójny tež w ewangelskich Serbach pomniki za padnjenych a zhubjenych stajec, dyrbyeje časopis Nowy Misionski Posoł w swojim wudaću z meje 1921 wobžaruju zwěsćić: „Škoda pak je, zo skoro na žanym žane bibliske słowčko njenamakaš, kiž by zawostajenym trošt přinjelo a kiž by na to pokazowało, zo woni zhubjeni njesu, runjež so domoj wrócili njesu. Tež to je jara ze škodu, zo w čisce serbskich wsach na pomniku ničo serbske njestoji. Serbske pismo by tola pomnik debilo a jón zajimawy činiło. Tajki jenož z němskim pismom wuhotowany pomnik je a wostanje w serbskej wsy cuzomnik.“

Awtor tutych namotwjacych słowow bě prawdźpodobnje wudawar časopisa, Hodźijski farar Jan Křižan. Nastork k temu bě drje jemu dał přikład z wosadneje wsy, z Janec, hdžež běchu runje w tutym času stajili pomnik bjez serbskeho napisma. Džensa stejitej na nim krótkej serbskej słowčce, tak zo drje zjawna namotwa wosadneho fararja njebě bjez wuskutka wostała.

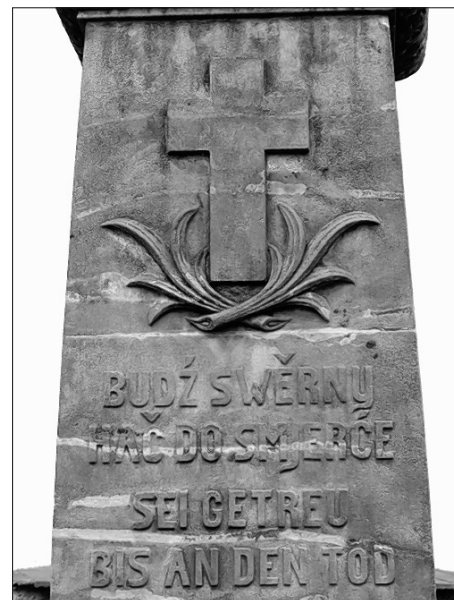
Dohromady znajemy dotal w ewangelskich Serbach 18 pomnikow za padnjenych Prěnjeje swětoweje wójny ze serbskim napisom. 17 z nich steja w sakskej Hornjej Łužicy. Jenički dotal znaty pruski namaka so w Stróži pola Rakec, kotraž drje politisce wot časa Wienskeho kongresa 1815 Pruskej přislušeše, cyrkwinsce pak do sakskich Rakec zafarowana wosta. W srjedźnej a Delnjej Łužicy žadyn pomnik za wopory wójny 1914–1918 ze serbskim napisom znaty njeje.

Wšitke dwurěčne pomniki buchu w 1920tych lětach poswjećene, přeni 1920 (Słona Boršč), posledni 1929 (Džěžnikecy). Najwjace nastachu w lětomaj 1921/22, hdyž běchu rany, kiž bě wójna nabiła, hišće čerstwe. Swójby, kotrychž mandželskich, nanow, synow a bratrow běchu w cuzych krajach chowali, trjebachu wopomnenske městno w domiznje. Za tym kelko padnjenym so pomnik wěnowaše a kelko ludźi za njón pjenjezy składowaše, stworiču so wulke a pyšne (Budestecy, Hajnicy) abo małe a skromne wopomnišća (Janecy, Rachlow). Za přeniše dachu sej iniciatorojo profesionelne načiski wot architektow zhotowić, za posledniše přepodachu nadawk prosće domjacemu kamjenječasarij.

Najwjace, a to pjeć, dwurěčnych pomnikow maja w Budestečanskej wosadze (Běšecy, Budestecy, Džěžnikecy, Hajnicy, Mnišonc). Dwaj pomnikaj namakataj so w Hodźijskej (Hodźij, Janecy), Malešanskej (Brězinka, Delnja Hórka) a Njeswačanskej (Njeswačidło, Łuh) wosadze. Po jednym pomniku maja wosady Budyšin-Michałska (Słona Boršč), Budyšink, Bukeycy (Rachlow), Hućina, Chwaćicy, Łupoj a Rakecy (Stróža). Wšitke tute wosady tworjachu před sto lětami žro ewangelskeho serbstwa w Budyskim kraju. We wosadach, kotrež ležachu tehdy na kromje serbskeho teritorija, serbsku rěč hižo do wopomnišćow njezaprijachu.

Dwanaće pomnikow ze serbskim napisom stajichu wjesne gmejny swojim padnjenym: Běšecy, Brězinka, Budestecy, Delnja Hórka, Džěžnikecy, Hajnicy, Janecy, Łuh, Mnišonc, Rachlow, Słona Boršč,

Stróža pola Rakec. Rozsud za abo přećiwo serbskim słowam na pomniku tworješe tu gmejnske předstejičerstwo. Dalšich šěsć pomnikow postaji so wot wosadow jako zhromadne wopomnišćo za wšěch padnjenych ze zafarowanych wsow. Na jich wobsahowe a rěčne wuhotowanje měješe wosadny farar wěsty wliw, tak zo njech su tu mjena tutych duchownych w spinkach naspomnjene: Budyšink (Božidar Dobručky), Hodźij (Jan Křižan, Gerhard Voigt), Hućina (Jan Wićaz), Chwaćicy (Gustaw Zarjenk), Łupoj (Jan Mrózak) a Njeswačidło (Jan Wałtar). Wjacori z tutych duchownych so tež na druhich polach za serbstwo zasadźowachu. →



Wosadny pomnik w Hućinje je jenički, na kotrymž serbski napis nad němskim steji.

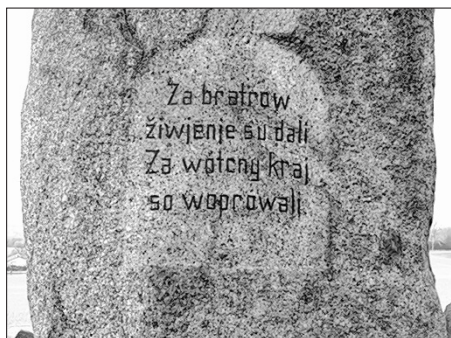


Pomnik za padnjenych Prěnjeje swětoweje wójny na nawsy w Janecach pola Hodźija na dnju jeho poswjećanja 1. meje 1921

Repro: S. Casper



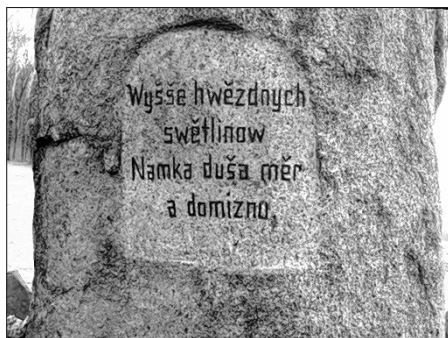
Wosadny pomnik w Njeswačidle z runohódnyim němsko-serbskim napisom. Foće: TM



Serbskej hrónčce na pobóčnymaj stronamaj pomnika w Běšecach

⇒ Po symbolice a napisach běchu tež dwurěčne wojske pomniki nacionalnopatriotiskeho ducha. Z woporow wójny stachu so rjekajo, kotřiž běchu dom a kraj škitali, swěrní hač do smjerce wostali a sej za to džak domizny zaslužili. Z prawom bě tehoda Nowy Misionski Posoł 1921 na to pokažať, zo so na pomnikach njezanjecha jenož maćerna řeč, ale tež křescanska wěra wobdlerstwa. Jenož na třoch dwurěčnych pomnikach – dwěmaj wosadnymaj a jednym gmejnskim – namakamy serbske bibliske słowo. Napisane hrona Luk 10,20 (Hodžij), Jan 14,19 (Chwaćicy) a psalm 39,8 (Stróža pola Rakec) swědča wo wěčnym žiwjenju a wo dowěrje do Boha Knjeza.

Na mnohich pomnikach jewi so serbske napismo jako pódlanski přidawk, je pak de-



leka, pak poboku abo zady napisane. Jenož na třoch je serbski napis runohódny z němskim a steji sobu na centralnym městnje (Budestecy, Hućina, Njeswaćidło), na jednym pomniku (Hućina) samo nad němskim.



Bibliskej hronje na pomnikomaj: psalm 39,8 w Stróži pola Rakec a Jan 14,19 w Chwaćicach



Serbske napisy na pomnikach w Budyšinku (nalěwo), Delnej Hórcce (srjedža) a Hajnicach (naprawo)



Najkrótšej serbskej napisaj stej słowje „Za nas!“ w Džěžnikcach a „Měr Wam!“ w Janecach. Najdlěši serbski tekst stej pobóčnej hrónčce w Běšecach. Najhusćišo wužiwaše so hrónčko „Wy škitali sće dom a kraj / Wam horcy džak so za to praj“, kotrež napisa so na pomniki w Brězyncy, Budyšinku a Rachlowje, z drobnymi wotchilenjemi tež we Łuze (změněny słowoslěd) a w Mnišoncu (město „horcy“ so tu „wěcnje“ džak praji).

Serbske napisy na pomnikach za wopory Přenjeje swětoweje wójny swědča džensa wo něhdyšej serbskoscí ewangeliskich wsow a wosadow. Na wšelakich městnach su nětko z jeničkim swědkom mjeztym womjelknjeneje řeče.

Trudla Malinkowa

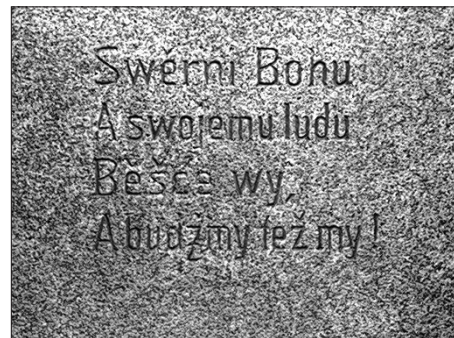


Foto: T. Malinkowa

Serbska misionarka Marja Lobakojc wospjet počesćena

W srjedžišću lětušeho swětowego dnja modlenja žonow steješe kraj Surinam w Južnej Americce. Na někotrych zarjadowanjach we Łužicy a zwonka njeje spomni so při tym tež na serbsku misionarku Marju Lobakojc (1798–1853) z delnołužiskeho Turnowa. Zmandželena z misionarom Johannesom Gottliebom Hartmannom skutkowaše wona 27 lět w Ochranowskim misionstwu w surinamskej stolicy Paramaribo, mjez njewólnikami na plantažach a mjez wobdlerjemi pralěsa. W Paramaribo a w jeje ródnej wsy do džensnišeho z česćownosću na nju spominaja.

W delnołužiskim Turnowje je mjeztym hižo dlěje hač poł lětstotka wosadny dom po njewšednej Serbowce pomjenowany. Dom běchu po Druhej swětowej wójnje na iniciatiwu žónskeje pomocy na ležownosći,

darjenej wot serbskeho bura, natwarili. 1956 položichu zakładny kamjeń a swjatki 1963 móžachu dom poswjećić, při čimž jemu mjeno „Marie-Lobach-Heim“ spožiču. Dom služi džensa hišće wosadnym zaměram a tafla při zachodže wozjewi jeho mjeno. W bliskosći domu chychu před něšto lětami tež dróhu po serbskej misionarce pomjenowať. Po google maps mjeztym hižo „Maria-Lobach-Straße“ w Turnowje maja, we woprawdžitosći pak je to džensa hišće pólny pućik. Snadž so dróha w přichodže hišće wutwari a so potom nadróžna tafla z mjenom misionarki pripraví.

W surinamskej stolicy Paramaribo nosy zakładna šula Ochranowskeje bratrowskeje wosady mjeno Turnowčanki, nic pak jeje holče mjeno, pod kotrymž je w Serbach

znata, ale mjeno po zmandželenju: „Maria Hartmann School“. Šula ma wosom rjadownjow. 1. a 2. rjadownju wopytuja předšulske džěci a 3. do 8. rjadownju džěci w zakladnošulskej starobje. Šulska winowatosć wobsteji wot štyrjoch lět. Wšedna wučba započina so rano z čitanjom Ochranowskeho hesla za tutón džeń a ze zhromadnym spěwom, na čimž so wšitycy šulerjo wobdžela, tež cí, kotřiž Ochranowskeje wosadze njepřistušeja.

Marja Lobakojc-Hartmannowa wěnowaše swoje žiwjenje šerjenju Božeho słowa. Z tym so džensa hišće pokročuje w po njej pomjenowanymaj domomaj: we wosadnicy w Turnowje a w šuli w Paramaribo. Štož bě serbska misionarka před generacijemi wusywała, je bohate plody njesto.

Trudla Malinkowa

Powěšće



Hodžijska cyrkej přeprošuje na lětuši serbski cyrkwinski džen

Foto: J. Maćij

Kórjeń. Na tudyšej farje zeńdžechu so sobotu, 21. apryla, delnjoserbscy wosadni ke klawsurnemu posedženju. Mjez wobdźělnikami běštaj tež Choćebuska generalna superintendentka Ulrike Menzel a farar dr. Clemens Bethge, w konsistoriju cyrkwy EKBO zamołwity za serbske naležnosće. W štyrjoch skupinach wuradźowachu wobdźělnicy wo dalšich předewzačach we wobłuku serbskeho cyrkwinskeho džěła w Delnjeje Łužicy, kaž su to možne wutworjenje serbskeho wosadneho centruma w Choćebuzu, wobstaranje woltarnych parametow a sudobjow za Bože wotkazanje ze serbskimi napisami kaž tež planowane nowe serbske nabožne publikacije.

Slepo. Njedźelu Kantate, 29. apryla, wuhotowachu štyri konfirmandki Slepjanskeje a dwě konfirmandce Hamorsko-Wochožanskeje wosady kemše. Z tym předstajichu wosadže, što su w dwěmaj lětomaj pačerskeje wučby nawuknyli. Konfirmandki dźiwachu jara na serbski podžěl na kemšach: Lara Bertonec (Slepo) bě sej za to Slepjansku kemšocu drastu woblekla. Konfirmandce Annelie Zuchold (Miłoraz) a Saskia Drews (Wochozy) čitanja kemšow w serbskej rěči přednjeseštej. Tydźeń pozdžišo potom, na njedźeli Rogate, 6. meje, so wšitke šěsć holcow na swojej konfirmaciji serbsce žohnowaše.

Malešecy. We wuchodnym džělu wjesneho pohřebnišća sadzachu spočatk meje dwě lipje. Při tutymaj poswjeći farar Wilfried Noack pomjatny kamjeń, dopominacy na lońši reformaciski jubilej. 14 centnarjow čězki błudzenk ze zornowca ma napis jenož w němskej rěči: „500 Jahre Reformation 1517–2017“. Kamjeń a lipje bě Malešanska wosada płaćila.

Choćebuz. We wobłuku 16. nocy wotewrjonych cyrkwjow předstaj so swjatkovnu njedźelu, 20. meje, němsko-serbski program w tudyšej Mikławšowej cyrkwi. Carolina Eyckec na tereminje a skupina Serbska reja zahrašej nowu a tradicionelnu serbsku kaž tež mjezynarodnu hudźbu. Hartmut Leipner hudźbnikow w serbskej a němskej rěči předstaj. K hudźbje pokazachu so wurězki z filmow Oskara Seyfferta z 1920tych lět z Wojerowskich kónčin. Program so w běhu nocy štyri króć předstaj a přiwabi na 380 wopytowarjow.

Turjej. Swjatkovnu pónđzelu, 21. meje, swjećeše w tudyšej cyrkwi 60 kemšerjow po-połdnu dwurěčnu Božu službu. Přeprosyla bě džělowa skupina „Serbska namša“, předowanje měješe farar n. w. Dieter Schütt. Farar Ingolf Kšenka přešeše Serbow a Němcow wo mjezsobne zrozumjenje za rěč teho tamneho.

Kamjenc. Loni składnostnje reformaciskeho jubileja wot Jürgena Maćija zestajena a wot Budyskeho Serbskeho muzeja wuhotowana wosebita wustajeńca wo serbskich měšćanskich cyrkwjach „Serbske cyrkwy mjez Lubijom a Luborazom“ pokazuje so tuchwilu w nutřkownym dworje Kamjenskeje radnicy, hdžež je hišće hač do 28. junija přistupna.

Dary

W aprylu je so darilo za Pomhaj Bóh 92 eurow, 42 eurow a dwójce 12 eurow. Bóh žohnuj dary a darcjelow.

Spominamy

Před 150 lětami, 3. junija 1868, narodži so superintendent **Pomhajbog Broniš** (Gotthelf Bronisch) jako syn fararja w Lutolu. Wón pochadžeše ze zaslužbneho serbskeho farskeho rodu a so sam w młodych lětach za delnjolužiske serbstwo zasadžowaše. Jako gymnaziat w Choćebuzu sobušulerjow w maćeršćinje wuwučowaše. Jako student teologije a slawistiki bě sobustaw serbskeho studentskeho towarstwa w Berlinje, nawjedowaše młodoserbske hibanje w Delnjeje Łužicy, załoži serbske spěwanske towarstwa w Chmjelowje, Zaspach a Škodowje, pisaše sobu na nowinje Casniku a započa wudawać serbski młodžinski časopis. 1892 promowowaše na doktora filologije. Jako młody farar skutkowaše krótkje lěta w serbskimaj wosadomaj w Choćebuzu a w Gorjenowje. Wot 1917 hač do swojeje smjerće 1937 bě wyši farar a superintendent w Čelichowje (džensa

Sulechów w Pólskej). 1933 jeho nacionalsocialisća na někotre měsacy zajachu. Starši syn Gotthilf Bronisch (1900–1982) emigrowaše ze swojej židowskej mandželskej 1935 do USA a bě prawiznik w New Yorku. Młódši syn Paul Bronisch (1904–1989) sta so ze znatym režbarjom a skutkowaše po wójnje w Mnichowje. T.M.

Přeprošujemy

W juniju wysyla so ewangelske Nabožne słowo k dnjej w serbskim rozhłosu.

02.06. sobota

14.00 72. serbski ewangelski cyrkwinski džen w Hodžiju

03.06. 1. njedźela po Swjatej Trojicy

10.00 swjedženske kemše z Božim wotkazanjom w Hodžiju, po tym program serbskeho cyrkwinskeho dnja

14.06. srjeda

19.00 Bjesada w Rakecach w farskej bróžni

17.06. 3. njedźela po Swjatej Trojicy

09.30 dwurěčne kemše w Slepom składnostnje dudakoweho festiwala (fararka Malinkowa)

10.00 dwurěčne kemše z Božim wotkazanjom w Blunju (sup. Malink), po tym program serbskeho domizniskeho dnja

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

19.06. wutora

18.30 spěwny wječor Bukečanskeje Bjesady w Žornosykach

01.07. 5. njedźela po Swjatej Trojicy

10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Malink)

10.00 serbska šulska namša w Choćebuzu

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (farar Rummel)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadni zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čisć: Lessingowa čisćernja, Kamjenc

Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625

Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiřažki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.

Lětny abonement płaći 8 eurow.